

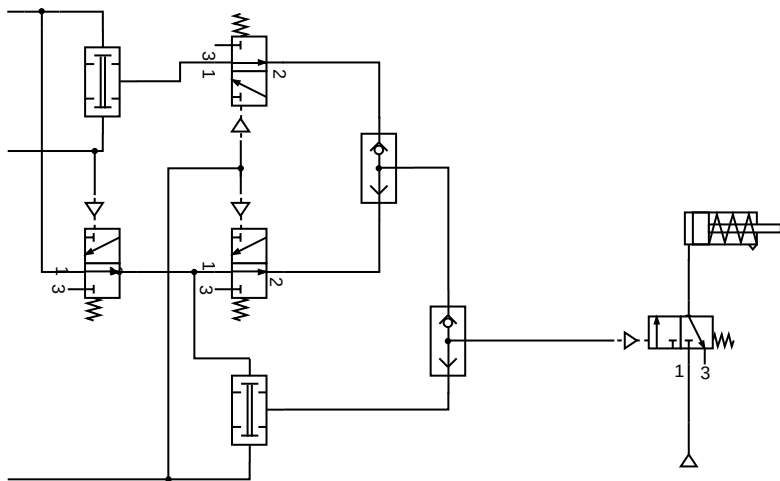
Podstawy automatyki i elektrotechniki

Układy i funkcje logiczne

Sygnały w układach sterowania

Układy logiczne, algebra Boole'a

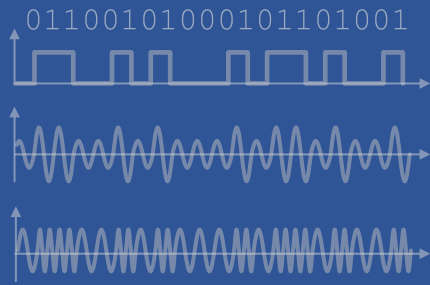
Funkcje logiczne

Materiały

<http://staff.uz.zgora.pl/gpajak>

<http://staff.uz.zgora.pl/ipajak>

Sygnały

Sygnał

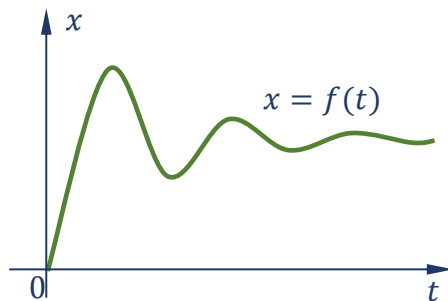
przebieg czasowy wielkości fizycznej, za pomocą której przekazywane są informacje; na sygnał składają się:

treść sygnału

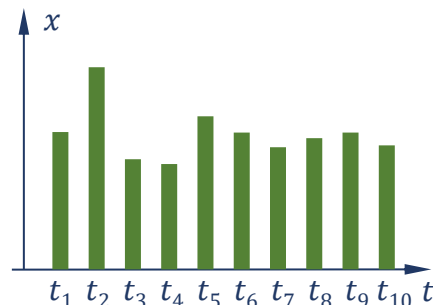
informacja (wiadomość) przenoszona przez sygnał;

nośnik sygnału

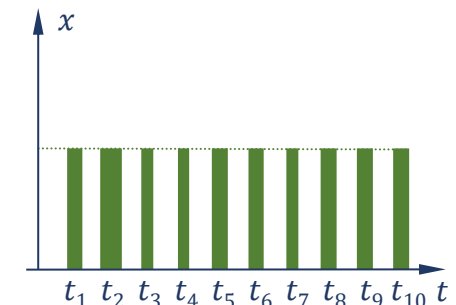
wielkość fizyczna (np. natężenie/napięcie prądu, ciśnienie cieczy/gazu itp.), której zmiany umożliwiają przekazanie określonych **treści**; do przekazywania informacji wykorzystuje się np. wartość amplitudy, szerokość impulsów, częstotliwość nośnika; w trakcie przesyłania **nośnik** może być zmieniany (np. przetwornik elektropneumatyczny przetwarza elektryczny sygnał prądowy na sygnał pneumatyczny).

treść sygnału: amplituda

treść sygnału: amplituda

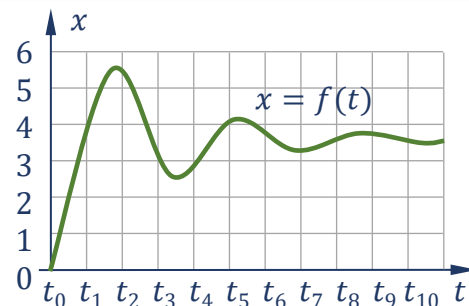

treść sygnału: szerokość impulsów

Klasyfikacja sygnałów

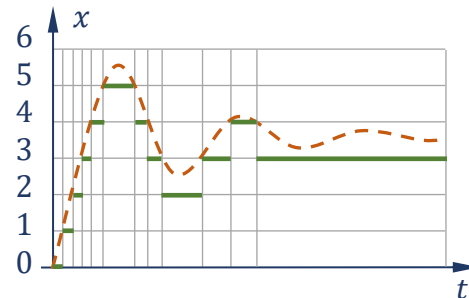
Sygnały analogowe

sygnały ciągłe w czasie o wartościach ciągłych; większość sygnałów pochodzących z otaczającej rzeczywistości (np. temperatura otoczenia, natężenie prądu).

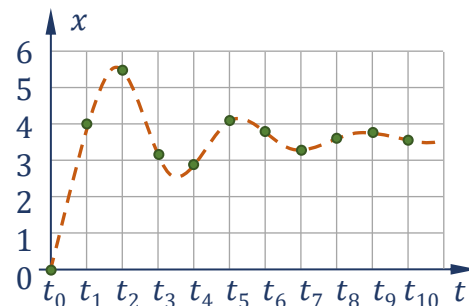
Sygnały kwantowane

sygnały ciągłe w czasie o wartościach dyskretnych (np. łącznik pozwala na przepływ prądu w obwodzie lub nie).

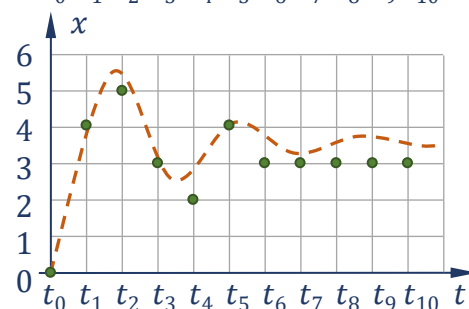
Sygnały próbkowane

sygnały dyskretne w czasie o wartościach ciągłych (np. ciąg okresowych odczytów miernika analogowego – wskazania miernika są sygnałami analogowymi, odczytywane okresowo stają się sygnałami próbkowanymi).

Sygnały cyfrowe

sygnały dyskretne w czasie o wartościach dyskretnych (np. ciąg okresowych odczytów miernika cyfrowego)

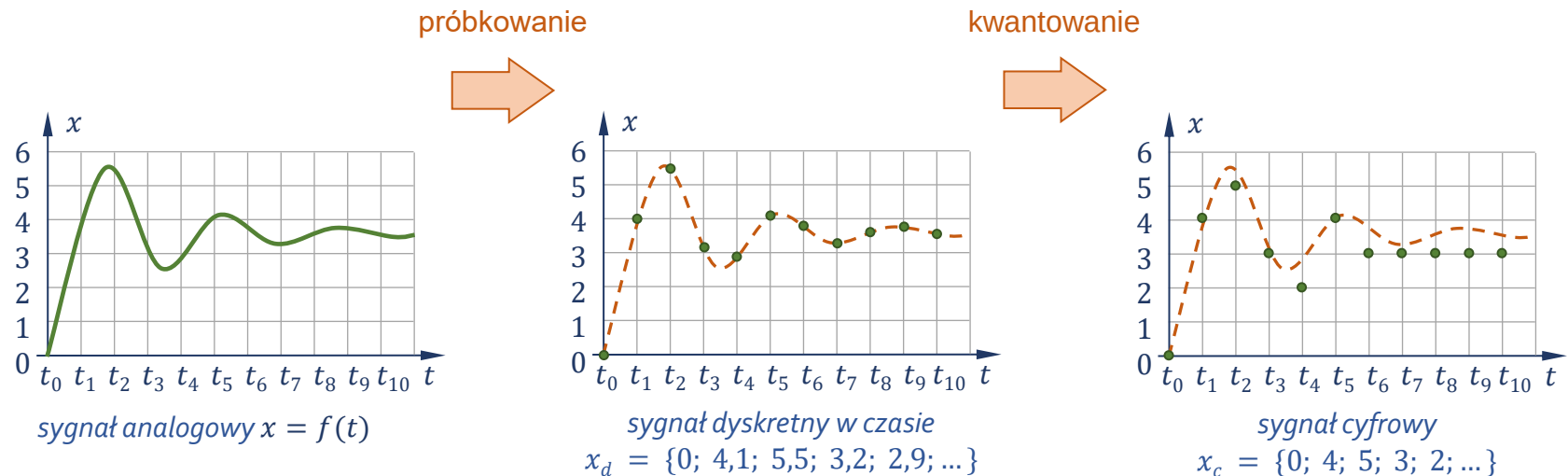
Przetwarzanie analogowo-cyfrowe

Przetwornik analogowo-cyfrowy A/C (ang. A/D lub ADC)

układ służący do zamiany sygnału analogowego na cyfrowy, zamiana przebiega w trzech etapach: **próbkowanie**, **kwantowanie** i **kodowanie** (kodowanie to proces polegający na przyporządkowaniu określonej informacji ustalonego zestawu symboli, w tym przypadku wartości liczbowej odpowiadającej **poziomowi kwantowania**)

Przetwornik cyfrowo-analogowy C/A (ang. D/A lub DAC)

układ przetwarzający sygnał cyfrowy na równoważny mu sygnał analogowy

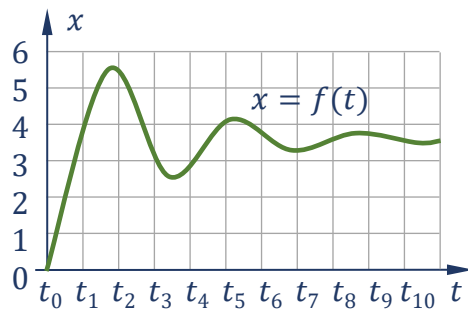
Przetwarzanie analogowo-cyfrowe

Próbkowanie

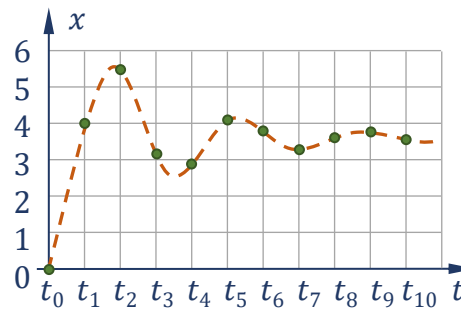
proces polegający na pobieraniu wartości sygnału ciągłego w określonych odstępach czasu, wynikiem próbkowania jest **sygnał dyskretny w czasie**

Kwantowanie

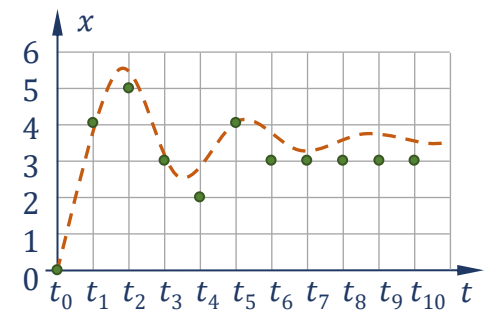
proces polegający na przekształcaniu ciągłego zbioru wartości sygnału w skończony zbiór wartości, zbiór wartości sygnału dzielony jest na tzw. **przedziały kwantowania** (zwykle stosuje się podział równomierny), następnie z każdego przedziału wybierana jest jedna wartość reprezentująca ten przedział tzw. **poziom kwantowania**, kwantowanie polega na przyporządkowaniu każdej wartości sygnału odpowiedniego poziomu kwantowania

sygnał analogowy

sygnał po próbkowaniu

sygnał po próbkowaniu i kwantowaniu

1	0	1	1	0	1	1
0	0	1	0	1	1	1
1	0	0	1	1	0	0
1	1	0	0	0	1	1
0	1	1	1	0	1	0

Układy logiczne

Algebra Boole'a

Układy logiczne, algebra Boole'a

Układ logiczny

szczególny przypadek układu cyfrowego, w którym sygnały przyjmują dwa poziomy 0 i 1 (fałsz, prawda); działanie oparte na dwuelementowej algebrze Boole'a; najczęściej wykorzystywany typ układów cyfrowych.

Dwuelementowa algebra Boole'a

uogólnienie rachunku zdań; definiowana jako układ:

$$B = (\{0,1\}, +, \cdot, \bar{}, 0, 1)$$

gdzie: $\{0,1\}$ – zbiór elementów algebry; 0,1 – stałe algebry; $+$ $\cdot$ $\bar{}$ – operacje algebry: dwuargumentowa alternatywa (OR) i koniunkcja (AND), jednoargumentowa negacja.(NOT)

alternatywa (OR)		
a	b	$a + b$
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

koniunkcja (AND)		
a	b	$a \cdot b$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

negacja (NOT)	
a	$\bar{a}$
0	1
1	0

Uwaga: symbol koniunkcji zazwyczaj jest pomijany, stąd $ab = a \cdot b$

Aksjomaty algebry Boole'a

Dla dowolnych $a, b, c \in B$ spełnione są następujące aksjomaty, które w pełni charakteryzują własności algebry Boole'a:

□ Domknięcie

$$a + b \in B$$

$$a \cdot b \in B$$

□ Przemienność

$$a + b = b + a$$

$$a \cdot b = b \cdot a$$

□ Rozdzielność

$$a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c$$

$$a + b \cdot c = (a + b) \cdot (a + c)$$

□ Istnienie elementu neutralnego (identycznościowego)

$$a + 0 = a$$

$$a \cdot 1 = a$$

□ Istnienie dopełnienia

$$a + \bar{a} = 1$$

$$a \cdot \bar{a} = 0$$

Prawa algebry Boole'a

❑ Prawo łączności

$$a + (b + c) = (a + b) + c$$

$$a(b \cdot c) = (a \cdot b)c$$

❑ Prawo pochłaniania

$$a + a \cdot b = a$$

$$a(a + b) = a$$

❑ Prawo sklejania

$$(a + b) \cdot (a + \bar{b}) = a$$

$$a \cdot b + a \cdot \bar{b} = a$$

❑ Prawo idempotentności

$$a + a = a$$

$$a \cdot a = a$$

❑ Prawo de Morgana (dla dwóch i wielu argumentów)

$$\overline{a + b} = \bar{a} \cdot \bar{b}$$

$$\overline{a \cdot b} = \bar{a} + \bar{b}$$

$$\overline{a + b + c + d} = \bar{a} \cdot \bar{b} \cdot \bar{c} \cdot \bar{d}$$

$$\overline{a \cdot b \cdot c \cdot d} = \bar{a} + \bar{b} + \bar{c} + \bar{d}$$

❑ Prawa elementów neutralnych

$$a + 1 = 1$$

$$a \cdot 0 = 0$$

❑ Prawo podwójnej negacji

$$\overline{\bar{a}} = a$$

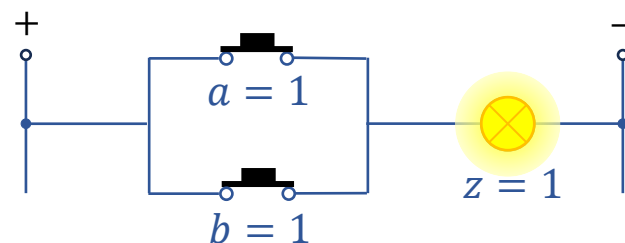
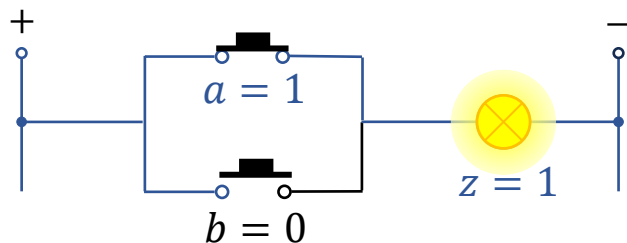
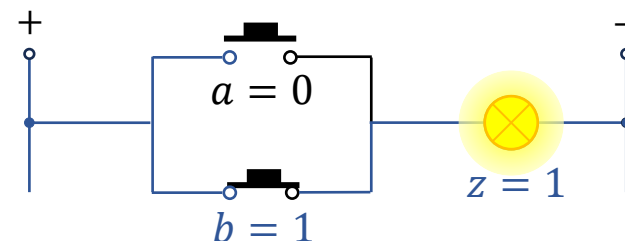
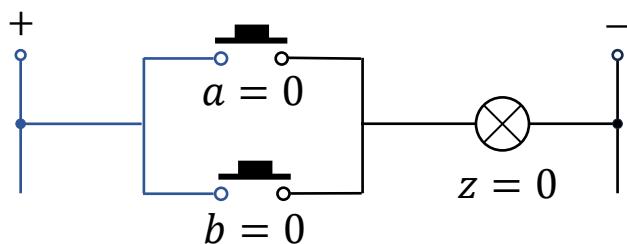
Operacje logiczne – alternatywa (OR)

$$z = a + b$$

Sygnał wyjściowy $z = 1$ zawsze gdy dowolny z sygnałów wejściowych jest równy 1 (tzn. $a = 1$ lub $b = 1$).

alternatywa (OR)		
a	b	$a + b$
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

Układ elektryczny (dwa łączniki monostabilne NO)

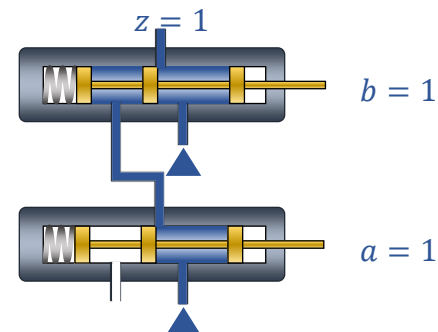
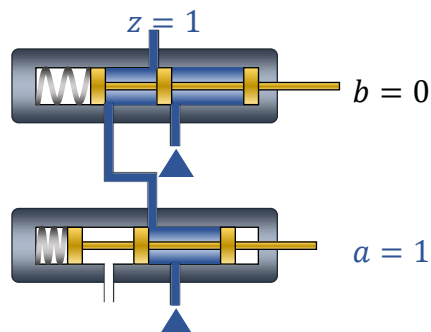
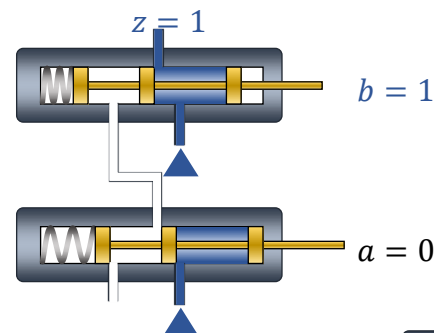
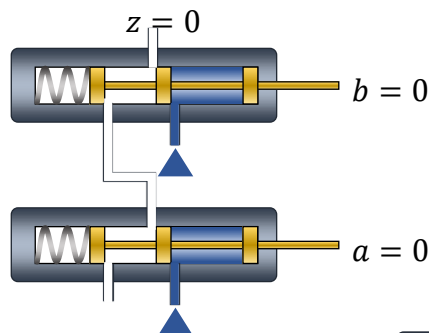
Operacje logiczne – alternatywa (OR)

$$z = a + b$$

Sygnał wyjściowy $z = 1$ zawsze gdy dowolny z sygnałów wejściowych jest równy 1 (tzn. $a = 1$ lub $b = 1$).

alternatywa (OR)		
a	b	$a + b$
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

Układ pneumatyczny (dwa zawory 3/2 NC)

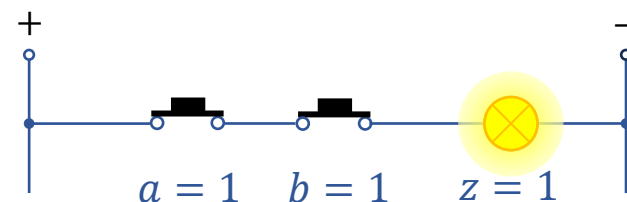
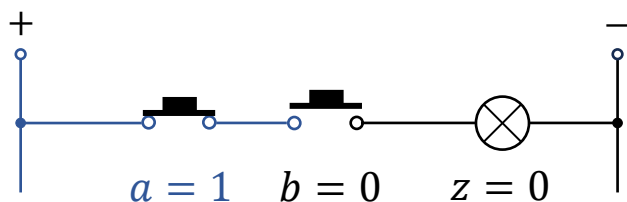
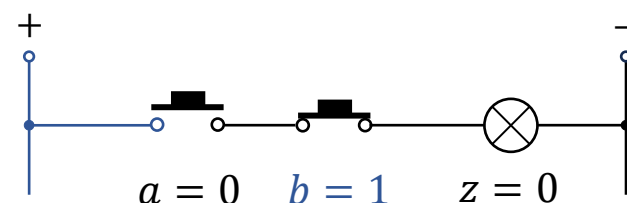
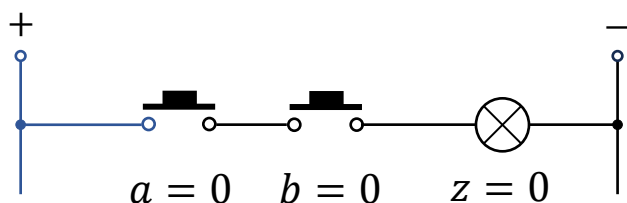
Operacje logiczne – koniunkcja (AND)

$$z = a \cdot b$$

Sygnał wyjściowy $z = 1$ tylko gdy obydwa sygnały wejściowe są równe 1 (tzn. $a = 1$ i $b = 1$).

koniunkcja (AND)		
a	b	$a \cdot b$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Układ elektryczny (dwa łączniki monostabilne NO)

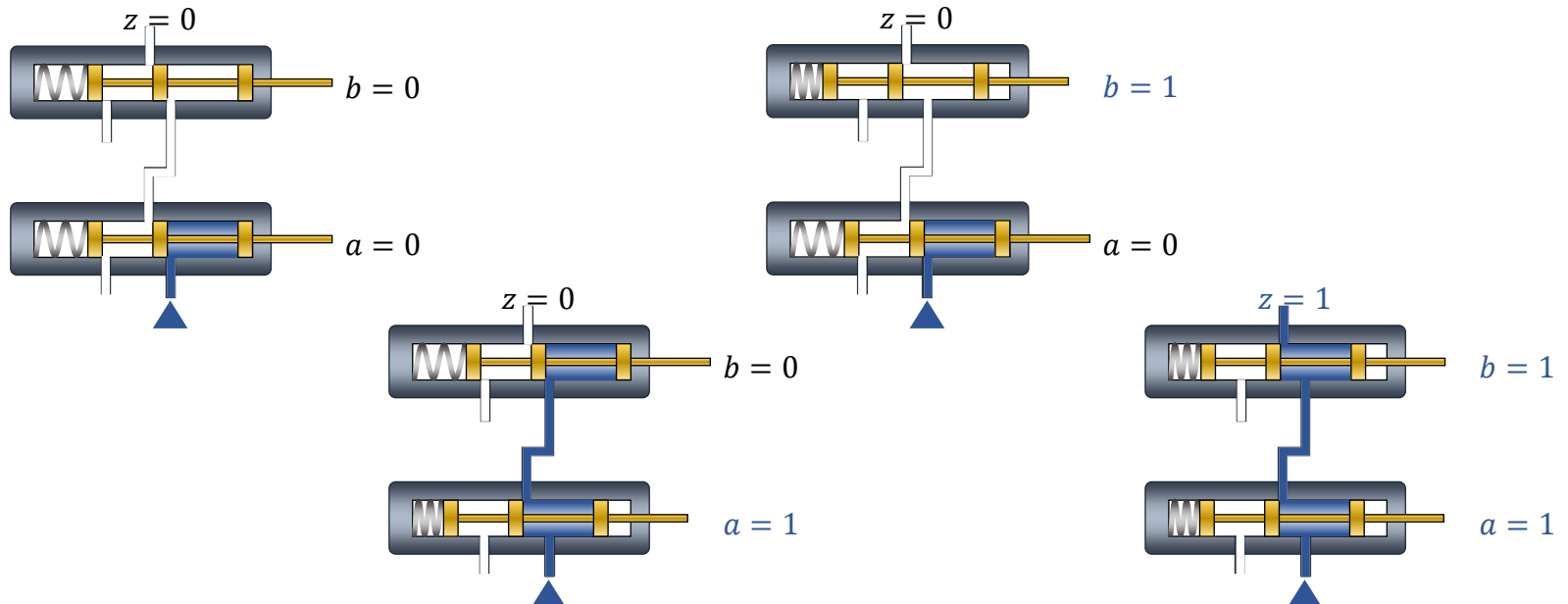
Operacje logiczne – koniunkcja (AND)

$$z = a \cdot b$$

Sygnał wyjściowy $z = 1$ tylko gdy obydwa sygnały wejściowe są równe 1 (tzn. $a = 1$ i $b = 1$).

koniunkcja (AND)		
a	b	$a \cdot b$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Układ pneumatyczny
(dwa zawory 3/2 NC)

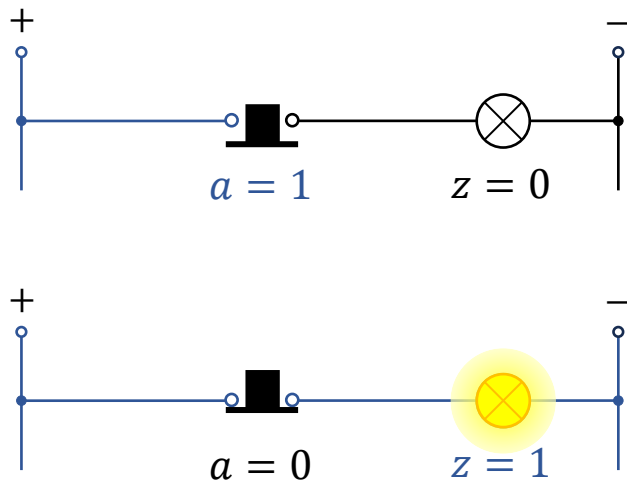
Operacje logiczne – negacja (NOT)

$$z = \bar{a}$$

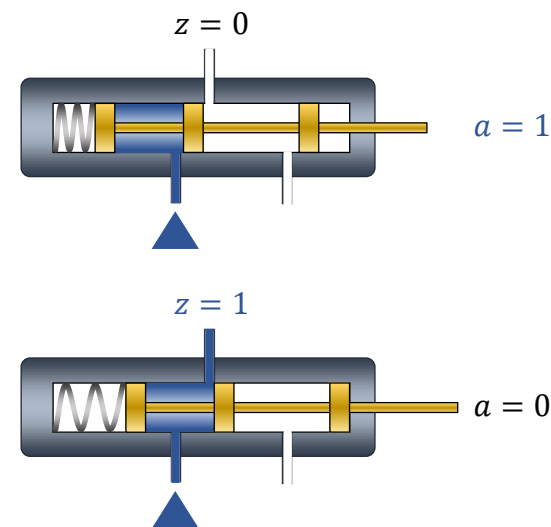
Sygnał wyjściowy z jest przeciwieństwem sygnału wejściowego, tzn. $z = 1$ gdy $a = 0$ i $z = 0$ gdy $a = 1$.

negacja (NOT)	
a	$\bar{a}$
0	1
1	0

Układ elektryczny
(łącznik monostabilny NC)

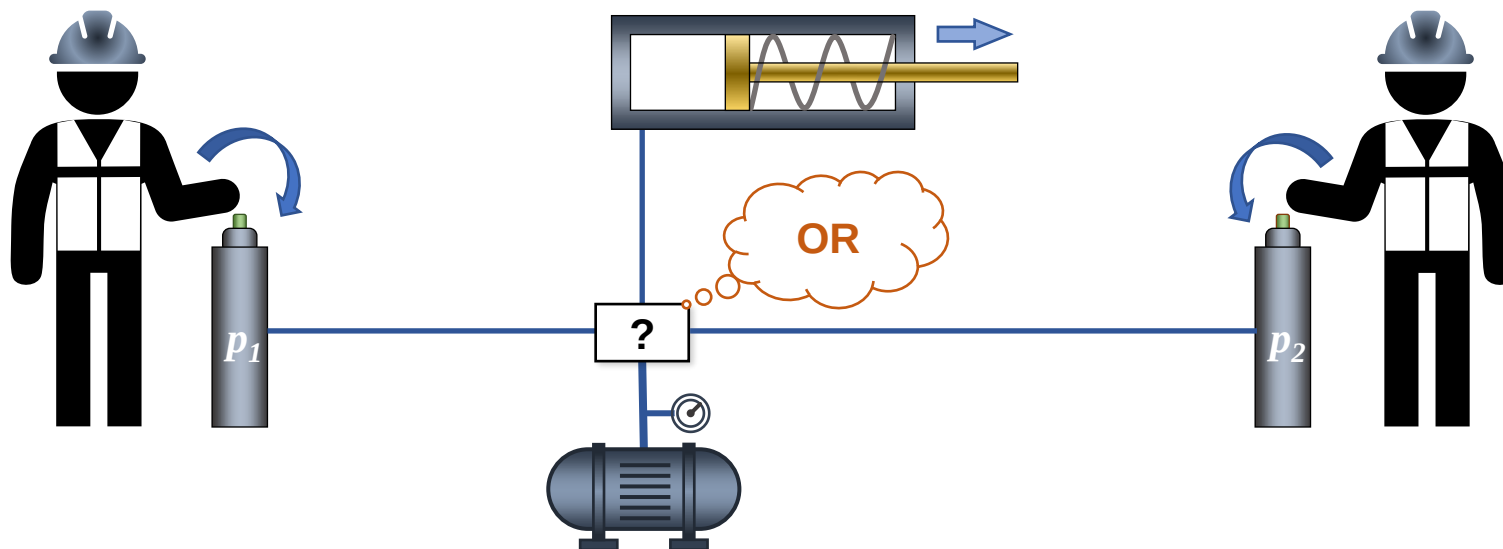
Układ pneumatyczny
(zawór 3/2 NO)

Operacje logiczne – zastosowania

Sterowanie siłownikiem z dwóch miejsc

Układ sterowania składa się z dwóch przycisków p_1 i p_2 . Siłownik można wysunąć naciskając jeden z nich lub obydwa jednocześnie.

Warunek uruchomienia: wciśnięcie p_1 lub p_2

Warunek zatrzymania: zwolnienie obydwu przycisków

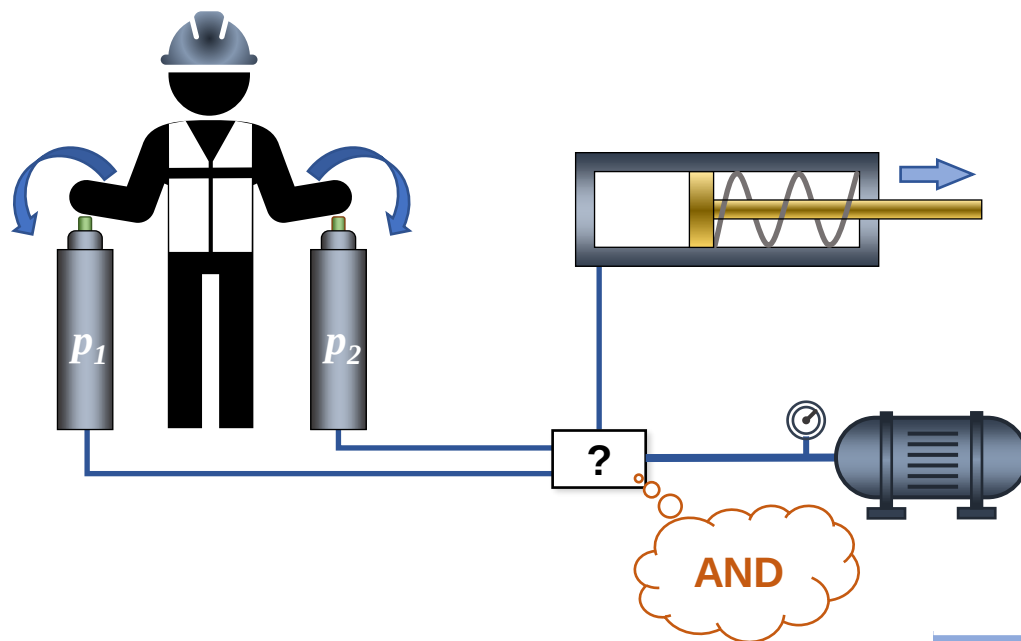
Realizacja: operacja alternatywy (OR)

p_1	p_2	$p_1 + p_2$
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

Operacje logiczne – zastosowania

Dwuręczne sterowanie siłownikiem

Układ sterowania składa się z dwóch przycisków p_1 i p_2 . Siłownik można wysunąć naciskając jednocześnie obydwa przyciski.

Warunek uruchomienia: jednoczesne wciśnięcie p_1 i p_2

Warunek zatrzymania: zwolnienie dowolnego przycisku

Realizacja: operacja koniunkcji (AND)

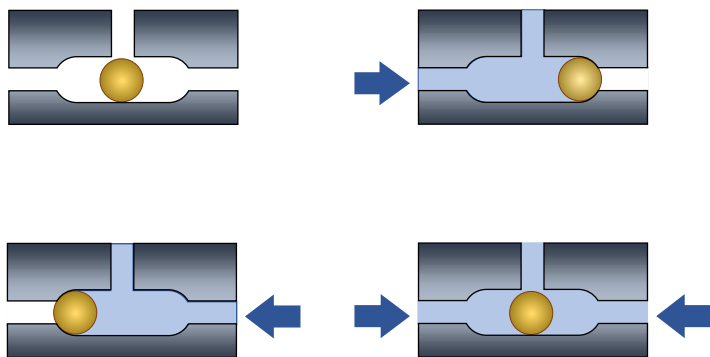
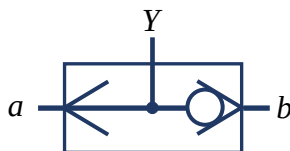
p_1	p_2	$p_1 \cdot p_2$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Zawory logiczne

Zawory logiczne sterują ciśnieniem czynnika roboczego (gazu) w układzie, mogą realizować funkcje logiczne (AND, OR) lub blok pamięci.

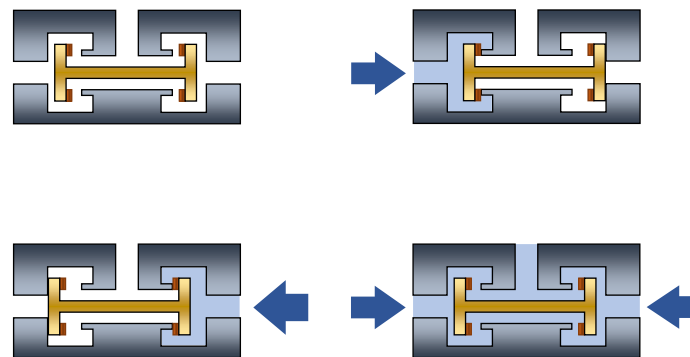
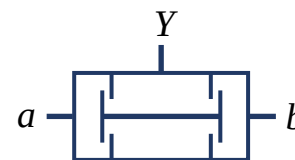
Zawór logiczny OR

$$Y = a + b$$

Zawór logiczny AND

$$Y = a \cdot b$$

$$z_1 = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + ab\bar{c}$$

$$z_2 = (a + \bar{b} + \bar{c}) \cdot (\bar{a} + \bar{b} + \bar{c})$$

Funkcje logiczne

Funkcje boolowskie

Funkcją boolowska (logiczna) n zmiennych $f(x_1, x_2, \dots, x_n)$

odwzorowanie postaci: $f: X \rightarrow B$,

gdzie: $X \subseteq B^n = B \times B \times \dots \times B$ jest dziedziną funkcji logicznej (zbiór n -elementowych ciągów zerojedynkowych); $B = \{0, 1\}$ jest zbiorem wartości funkcji.

Uwaga: Funkcja boolowska przypisuje elementom z dziedziny (każdemu ciągowi zerojedynkowemu) wartość 0 lub 1, za jej pomocą można opisać działanie dowolnego układu logicznego.

Funkcja zupełna

funkcja, której wartości są określone dla wszystkich możliwych ciągów n -elementowych (wszystkich elementów z dziedziny), dla funkcji n -zmiennych 2^n elementów.

Funkcja niezupełna (nie w pełni określona)

funkcja, której wartości są określone tylko dla niektórych ze wszystkich możliwych ciągów n -elementowych.

Uwaga: istnienie funkcji nie w pełni określonych wynika wyłącznie z praktycznych zastosowań funkcji boolowskich do opisu działania układów logicznych; matematycznie można określić wartość funkcji logicznej dla dowolnych argumentów.

Reprezentacja funkcji boolowskich

Opis słowny

przedstawia działanie funkcji w formie opisu określającego jakie wartości są przyporządkowywane poszczególnym elementom z dziedziny.

Przykład: funkcja zmiennych a i b przyjmuje wartość 1 wtedy i tylko wtedy obydwaj argumenty są różne (tzn. $a \neq b$).

Tabela prawdy

przedstawia działanie funkcji logicznej w postaci tabeli określającej wartość funkcji dla każdego ciągu z dziedziny; w przypadku funkcji n zmiennych pierwsze n kolumn tabeli zawiera wartości zmiennych, a kolumna $n + 1$ odpowiadające im wartości funkcji.

Przykład

a	b	$f(a, b)$
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

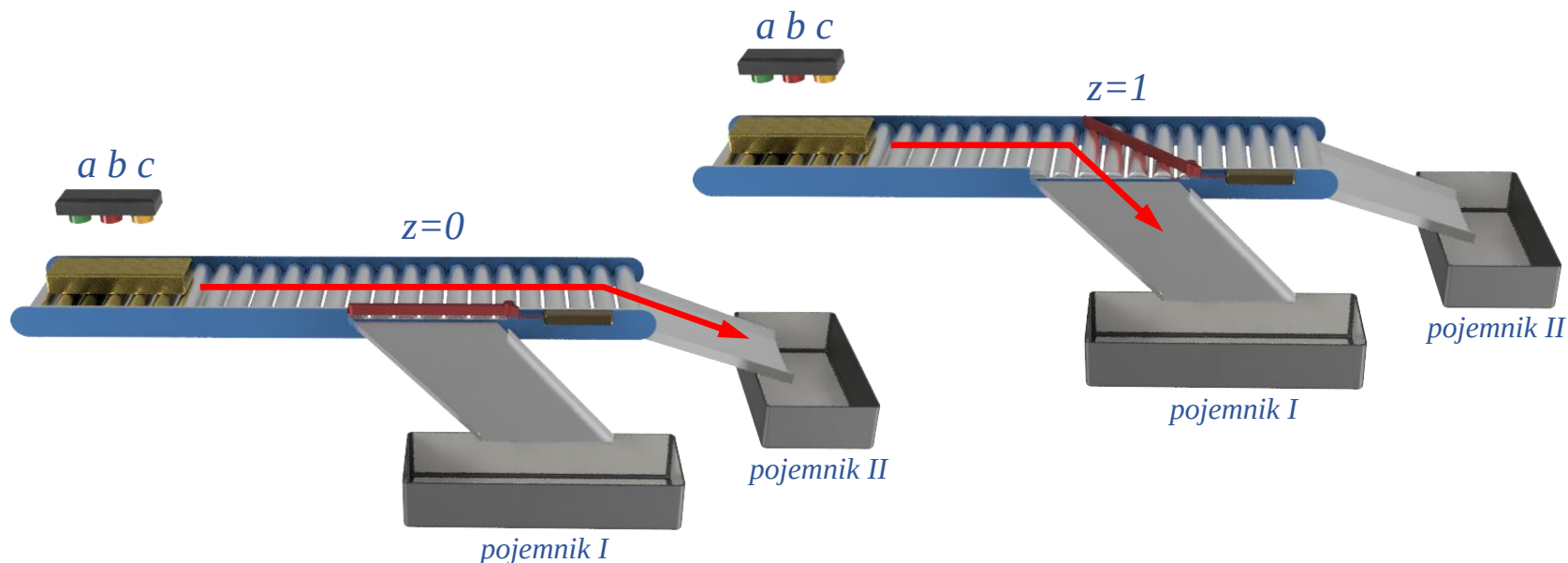
Wyrażenie boolowskie (logiczne)

przedstawia funkcję zapisaną za pomocą operatorów algebry Boole'a.

Przykład: $f(a, b) = \bar{a}b + a\bar{b}$

Przykład 1. – Jednowyjściowy układ logiczny

Przenośnik transportuje detale wytwarzane w pewnym procesie produkcyjnym. Na stanowisku kontroli, przy pomocy odpowiednich czujników, badane są trzy cechy detalu (*a*, *b*, *c*). Każdy z czujników sygnalizuje badaną cechę wartością **1** – prawidłowa lub **0** – nieprawidłowa. Na podstawie wyniku badania zwrotnica kieruje detale do jednego z dwóch pojemników. Jeżeli prawidłowa jest cecha *a* i co najwyżej jedna z dwóch pozostałych detali trafia do *pojemnika I* w pozostałych przypadkach do *pojemnika II*. Należy zaprojektować urządzenie sterujące pracą siłownika przestawiającego zwrotnicę w taki sposób, żeby kierować detal do odpowiedniego pojemnika. Sygnał $z = 1$ (siłownik wysunięty) kieruje detal do *pojemnika I*, $z = 0$ (siłownik wsunięty) do *pojemnika II*.

Konstrukcja tabeli prawdy

Dwa podejścia do konstrukcji tabeli prawdy na podstawie opisu układu sterującego:

1. Indywidualna analiza każdej możliwej kombinacji sygnałów wejściowych (w układach logicznych n zmienianych istnieje 2^n kombinacji) i identyfikacja sygnału wyjściowego.
2. Identyfikacja wszystkich stanów wejść odpowiadających konkretnej wartości (np. 1) sygnału wyjściowego.

Przykład. Opis pracy sortownika

Podejście pierwsze: 8 kombinacji (trzy czujniki, $2^3 = 8$).

000 → trzy nieprawidłowe → pojemnik II → $z = 0$
001 → nieprawidłowe a, b → pojemnik II → $z = 0$
100 → prawidłowa tylko a → pojemnik I → $z = 1$
101 → prawidłowe a i c → pojemnik I → $z = 1$
111 → trzy prawidłowe → pojemnik II → $z = 1$...

a	b	c	z
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	0
0	1	1	0
1	0	0	1
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	0

Podejście drugie: $z = 1$ gdy prawidłowa jest cecha a i co najwyżej jedna z dwóch pozostałych, tzn. 100, 101, 110 w pozostałych przypadkach $z = 0$.

Kanoniczna postać dysjunkcyjna funkcji boolowskiej

Kanoniczna postać dysjunkcyjna

$$\begin{aligned} f(x_1, x_2, \dots, x_n) &= f(1, 1, \dots, 1)x_1x_2 \dots x_n + f(0, 1, \dots, 1)\bar{x}_1x_2 \dots x_n + \\ &+ f(1, 0, \dots, 1)x_1\bar{x}_2 \dots x_n + f(1, 1, \dots, 0)x_1x_2 \dots \bar{x}_n + \\ &+ \dots + f(0, 0, \dots, 0)\bar{x}_1\bar{x}_2 \dots \bar{x}_n, \end{aligned}$$

gdzie koniunkcje wszystkich zmiennych postaci $x_1x_2 \dots x_n$, $\bar{x}_1x_2 \dots x_n$ itd. nazywane są iloczynami pełnymi lub **minitermami**.

Własności

- składniki są koniunkcją wartości funkcji o stałych argumentach oraz iloczynów pełnych (miniterm),
- zmienna o wartości 0 w iloczynie pełnym występuje z negacją, zmienna o wartości 1 bez negacji,
- $a \cdot 0 = 0$, więc składniki, w których $f(x_1, x_2, \dots, x_n) = 0$ mogą być pominięte, ponieważ zero nie zmienia wyniku alternatywy ($a + 0 = a$).

Kanoniczna postać koniunkcyjna funkcji boolowskiej

Kanoniczna postać koniunkcyjna

$$f(x_1, x_2, \dots, x_n) = (f(0,0, \dots, 0) + x_1 + x_2 + \dots + x_n) \cdot (f(1,0, \dots, 0) + \bar{x}_1 + x_2 + \dots + x_n) \cdot \\ \cdot (f(0,1, \dots, 0) + x_1 + \bar{x}_2 + \dots + x_n) \cdot (f(0,0, \dots, 1) + x_1 + x_2 + \dots + \bar{x}_n) \cdot \\ \cdot \dots \cdot (f(1,1, \dots, 1) + \bar{x}_1 + \bar{x}_2 + \dots + \bar{x}_n),$$

gdzie alternatywy wszystkich zmiennych postaci $x_1 + x_2 + \dots + x_n$, $\bar{x}_1 + x_2 + \dots + x_n$ itd. nazywane są **sumami pełnymi** lub **maxtermami**.

Własności

- składniki są alternatywą wartości funkcji o stałych argumentach oraz sum pełnych (maxterm),
- zmienna o wartości 1 w sumie pełnej występuje z negacją, zmienna o wartości 0 bez negacji,
- $a + 1 = 1$, więc składniki, w których $f(x_1, x_2, \dots, x_n) = 1$ mogą być pominięte, ponieważ jedynka nie zmienia wyniku koniunkcji ($a \cdot 1 = a$).

Zapis funkcji w postaci kanonicznej

Postać dysjunkcyjna

- wybierz wiersze tabeli prawdy, w których funkcja ma wartość 1,
- utwórz iloczyny pełne negując zmienne o wartości 0,
- zapisz alternatywę iloczynów pełnych.

Postaci koniunkcyjna

- wybierz wiersze tabeli prawdy, w których funkcja ma wartość 0,
- utwórz sumy pełne negując zmienne o wartości 1,
- zapisz koniunkcję sum pełnych.

Uwaga: obydwie formy funkcji są równoważne (dają ten sam wynik).

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>z</i>
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	0
0	1	1	0
1	0	0	1
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	0

Kanoniczna postać koniunkcyjna

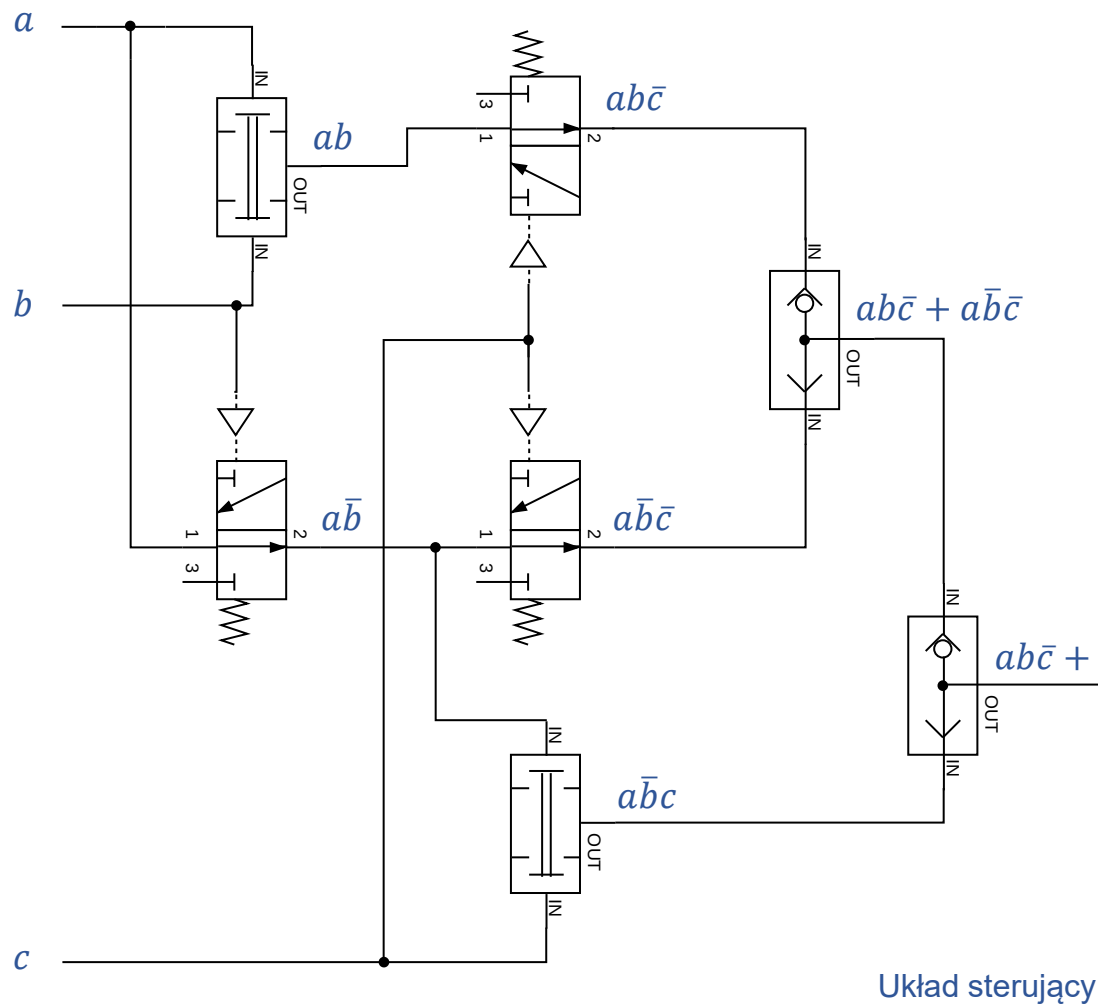
$$z = f(a, b, c) = (a + b + c) \cdot (a + b + \bar{c}) \cdot (a + \bar{b} + c) \cdot (a + \bar{b} + \bar{c}) \cdot (\bar{a} + \bar{b} + \bar{c})$$

Kanoniczna postać dysjunkcyjna

$$z = f(a, b, c) = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + ab\bar{c}$$

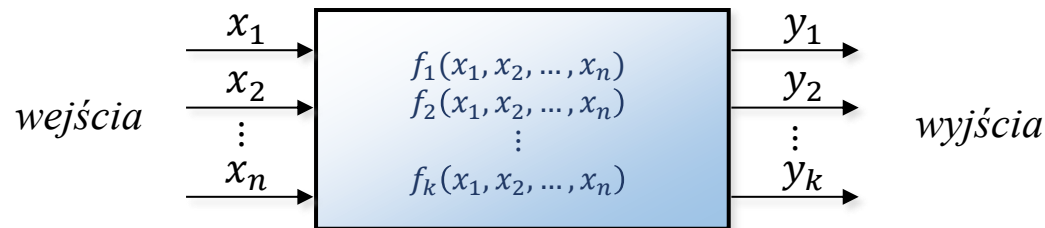
Układ sterowania zwrotnicą

$$z = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + ab\bar{c}$$

Układ wielowyjściowy

układ o n wejściach i k wyjściach, którego działanie opisuje układ k funkcji logicznych o n argumentach; każda z funkcji opisuje jedno z wyjść układu.

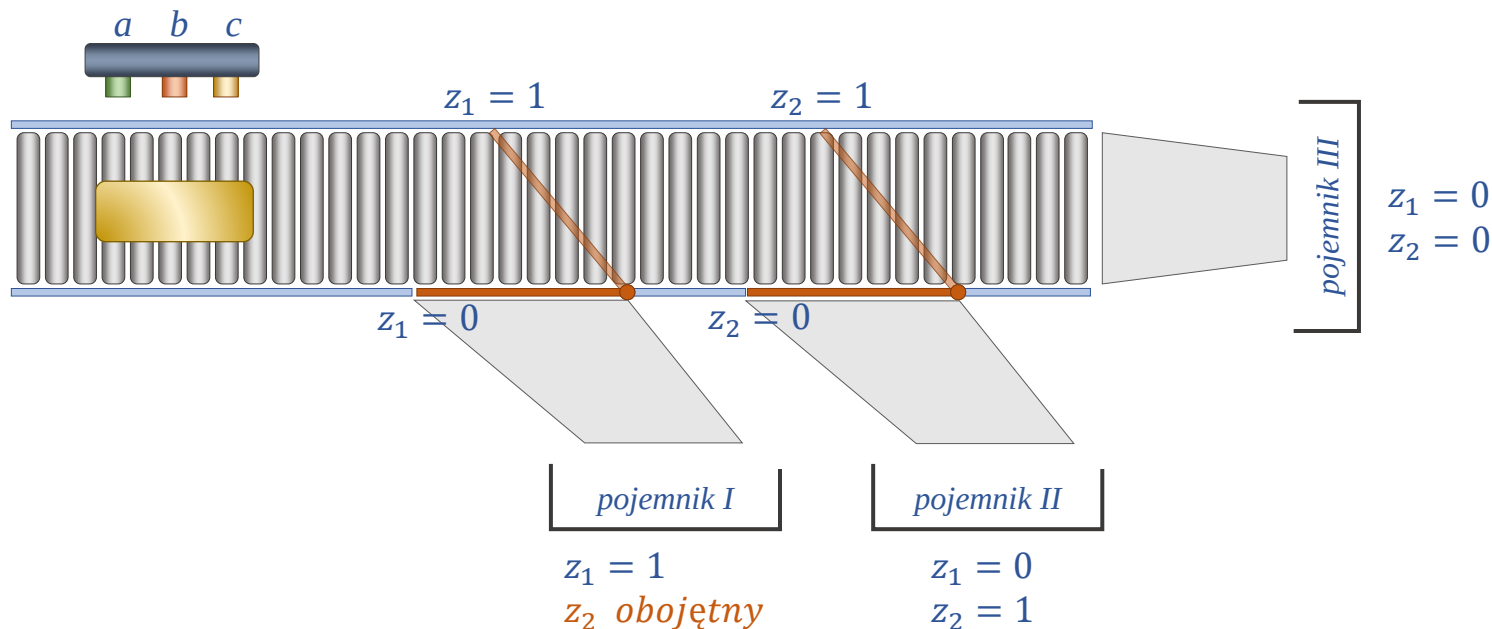
- Układ wielowyjściowy przypisuje każdej wartości z dziedziny (n -elementowemu ciągowi zerojedynkowemu) odpowiadającą mu wartość będącą ciągiem k -elementowym.
- Układy wielowyjściowe są używane w przypadku układów, które sterują pracą kilku urządzeń, których praca zależy od zbioru tych samych sygnałów wyjściowych.

Przykład 2 – wielowyjściowy układ nie w pełni określony

Na stanowisku kontroli, przy pomocy odpowiednich czujników, badane są trzy cechy detalu (*a*, *b*, *c*). Zależnie od wyników pomiaru detal powinien trafić do:

- *pojemnika I* gdy prawidłowa jest cecha *a* i co najwyżej jedna z dwóch pozostałych,
- *pojemnika II* gdy cecha *a* jest nieprawidłowa, *b* i *c* nie są jednocześnie prawidłowe,
- *pojemnika III* gdy prawidłowe są cechy *b* i *c* lub wszystkie.

Należy zaprojektować urządzenie sterujące pracą dwóch siłowników przestawiających zwrotnice z_1 i z_2 w taki sposób, żeby kierować detal do odpowiedniego pojemnika.

Przykład 2 – kanoniczna postać funkcji

Pojemniki

Pojemnik I : prawidłowa a i co najwyżej jedna z pozostałych, wejście: 100, 110, 101.

Pojemnik II : a nieprawidłowe, b i c nie są jednocześnie prawidłowe, wejście: 000, 001, 010.

Pojemnik III : prawidłowe są cechy b i c lub wszystkie, wejście: 011, 111.

Tabela prawdy

a	b	c	z_1	z_2
0	0	0	0	1
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	0	0
1	0	0	1	–
1	0	1	1	–
1	1	0	1	–
1	1	1	0	0

Kanoniczna postać koniunkcyjna

$$z_1 = (a + b + c) \cdot (a + b + \bar{c}) \cdot (a + \bar{b} + c) \cdot (a + \bar{b} + \bar{c}) \cdot (\bar{a} + \bar{b} + \bar{c})$$

$$z_2 = (a + \bar{b} + \bar{c}) \cdot (\bar{a} + \bar{b} + \bar{c})$$

Kanoniczna postać dysjunkcyjna

$$z_1 = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + ab\bar{c}$$

$$z_2 = \bar{a}\bar{b}\bar{c} + \bar{a}\bar{b}c + \bar{a}b\bar{c}$$

Uwaga: tworząc kanoniczną postać funkcji nie w pełni określonej stany nieokreślone należy pominąć.

Minimalizacja funkcji logicznej

Minimalizacja funkcji logicznych

Celem minimalizacji funkcji logicznej jest doprowadzenie do postaci o możliwie najmniejszej liczbie operacji logicznych.

Metody minimalizacji:

- wykorzystanie praw algebry Boole'a (s.9 i 10),
- tablice Karnaugh'a (inaczej: kraty Veitcha lub cykliczne siatki zależności) metoda stosowana do minimalizacji funkcji o liczbie argumentów ≤ 6 ,
- metoda QMC (Quine'a – McCluskeya) stosowana do minimalizacji funkcji logicznych o dowolnej liczbie argumentów.

Przykład. Minimalizacja z wykorzystaniem praw algebry Boole'a

Kanoniczna postać dysjunkcyjna funkcji z przykładu 1.

$$z = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + ab\bar{c}$$

z prawa idempotentności: $a\bar{b}\bar{c} = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}\bar{c}$, stąd:

$$z = a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c + a\bar{b}\bar{c} + ab\bar{c}$$

z prawa sklejania: $a\bar{b}\bar{c} + a\bar{b}c = a\bar{b}$, $a\bar{b}\bar{c} + ab\bar{c} = a\bar{c}$, stosując prawo rozdzielności:

$$z = a\bar{b} + a\bar{c} = a(\bar{b} + \bar{c})$$

Kody liczbowe

Kod

dowolnie uporządkowany układ symboli przedstawiających słowa, liczby, informacje. Symbolami wykorzystywanymi przez **kody liczbowe** są cyfry.

Kod Graya

kod z grupy kodów refleksyjnych. n -pozycyjny kod Graya powstaje z kodu $n-1$ pozycyjnego zgodnie z algorytmem:

- zapisz układ symboli kodu $n-1$ pozycyjnego w kolumnie,
- do symboli kodu $n-1$ pozycyjnego dopisz te same symbole w odwrotnej kolejności,
- do symboli kodu $n-1$ pozycyjnego dopisz „0”, do pozostałych „1”.

<i>kod 1-poz.</i>	<i>po odbiciu</i>	<i>kod 2-poz.</i>
0	0	00
1	1	01
	1	11
	0	10

Uwaga: dwie kolejne wartości kodu refleksyjnego różnią się tylko jedną pozycją.

Tablice Karnaugh

Tablica Karnaugh

siatka zbudowana z 2^n krutek, gdzie n to liczba sygnałów wejściowych:

- kwadrat $2^{0.5n} \times 2^{0.5n}$ dla n parzystych,
- prostokąt $2^{0.5(n-1)} \times 2^{0.5(n+1)}$ dla n nieparzystych,
- wiersze i kolumny opisane kodem Graya,
- każda kratka zawiera jedną wartość funkcji odpowiadającą wartości zmiennych.

Przykład. Tablice Karnaugh dla funkcji o $n=2$, $n=3$ i $n=4$ zmiennych

$a \backslash b$	0	1
0		
1		

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0				
1				

$ab \backslash cd$	00	01	11	10
00				
01				
11				
10				

Uwaga: tablica, której wiersze i kolumny nie są opisane kodem Graya nie jest tablicą Karnaugh, a jej wykorzystanie do minimalizacji wyrażeń logicznych prowadzi do błędnych wyników.

Tablice Karnaugh – własności

- ❑ Każda kratka tablicy Karnaugh odpowiada jednej kombinacji zmiennych wejściowych: jednemu pełnemu iloczynowi kanoniczej postaci dysjunkcyjnej lub jednej pełnej sumie kanonicznej postaci koniunkcyjnej.
- ❑ Iloczyn pełny odpowiadający wybranej kratce budowany jest w postaci iloczynu argumentów funkcji (argument jest negowany jeżeli odpowiada sygnałowi 0),
- ❑ Suma pełna odpowiadająca wybranej kratce budowana jest w postaci sumy argumentów funkcji (argument jest negowany jeżeli odpowiada sygnałowi 1).
- ❑ Sąsiednie kratki (przylegające w pionie lub poziomie) odpowiadają wyrażeniom sąsiednim logicznie, np.:

$$\bar{a}b\bar{c} \text{ i } ab\bar{c}, \quad a + \bar{b} + c \text{ i } \bar{a} + \bar{b} + c$$

- ❑ W przypadku funkcji 3 zmiennych sąsiednimi są również kratki z lewego i prawego brzegu tablicy, np.:

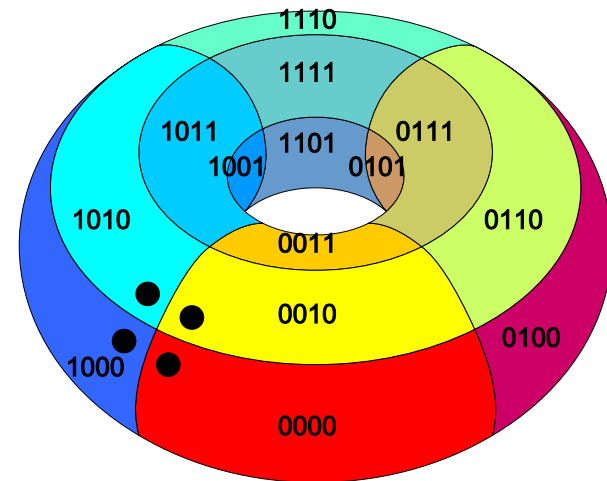
$$\bar{a}\bar{b}\bar{c} \text{ i } \bar{a}b\bar{c}, \quad a + \bar{b} + c \text{ i } a + \bar{b} + c$$

- ❑ W przypadku funkcji 4 zmiennych sąsiednimi są kratki z lewego i prawego oraz dolnego i górnego brzegu tablicy.

Tablice Karnaugh – własności

Wiersze i kolumny tabel Karnaugh są opisane kodem Graya, stąd sąsiednie są elementy położone w skrajnych wierszach i skrajnych kolumnach (mogą tworzyć grupy krutek). Tabelę Karnaugh dla czterech zmiennych można przedstawić jako torus.

• 0000	0100	1100	1000 •
0001	0101	1101	1001
0011	0111	1111	1011
• 0010	0110	1110	1010 •

źródło: Wikipedia

Tablice Karnaugh – minimalizacja funkcji boolowskich

Własności tablic Karnaugh:

- automatyzują stosowanie praw sklejania,
- sąsiadujące zera lub jedynki (kratki o wspólnych bokach) odpowiadają sumom lub iloczynom pełnym, które podlegają prawom sklejania,
- wyodrębniając największe możliwe, prostokątne grupy 2^k , $k = 0, 1, 2, 3, \dots$ sąsiadujących kratek, otrzymuje się funkcję zawierającą minimalną liczbę operatorów logicznych.

Układy wielowyjściowe

- każda z funkcji jest minimalizowana niezależnie,
- otrzymany układ można optymalizować poprzez wykorzystanie członów wspólnych.

Funkcje nie w pełni określone

- stany nieokreślone (oznaczone "-") można traktować jako 1 lub 0 powiększając grupy kratek sąsiednich,
- dla danej funkcji konkretny stan nieokreślony musi być traktowany w ten sam sposób,
- nie jest wymagane wykorzystanie wszystkich istniejących stanów nieokreślonych

Tablice Karnaugh – minimalizacja funkcji boolowskich

Wyznaczanie minimalnej postaci koniunkcyjnej (dysjunkcyjnej):

- wyszukaj i zaznacz wśród niezaznaczonych jeszcze krutek tablicy samodzielne prostokątne grupy zer (jedynek) obejmujące 2^k krutek ($k = \dots, 3, 2, 1, 0$),
- jeżeli po wyodrębnieniu wszystkich samodzielnych grup pozostają niezaznaczone zera (jedynek) połącz je z kratkami zaznaczonymi tak aby uzyskać największą grupę obejmującą 2^k krutek (grupy mają część wspólną),
- dla każdej grupy znajdź zmienne wejściowe, których wartości są takie same dla wszystkich elementów w grupie, pozostałe odrzuć,
- dla każdej grupy zmiennych wejściowych, które pozostały zapisz alternatywę (koniunkcję) negując zmienne, dla których funkcja ma wartość jeden (zero),
- koniunkcja (alternatywa) wyrażeń zapisanych dla wszystkich grup jest minimalną postacią funkcji.

Uwaga 1: Warunkiem osiągnięcia najmniejszej postaci funkcji jest optymalne rozmieszczenie grup (najmniejsza liczba grup z możliwie największą liczbą składników).

Uwaga 2: Zazwyczaj jedna z form funkcji (dysjunkcja, koniunkcja) prowadzi do krótszego wyrażenia, minimalizacja to również wybór właściwej formy.

Przykład 1 – konstrukcja tablicy Karnaugh

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>z</i>
0	0	0	0 ¹
0	0	1	0 ²
0	1	0	0 ³
0	1	1	0 ⁴
1	0	0	1 ⁵
1	0	1	1 ⁶
1	1	0	1 ⁷
1	1	1	0 ⁸

<i>a</i> \ <i>bc</i>	00	01	11	10
0	0 ¹	0 ²	0 ⁴	0 ³
1	1 ⁵	1 ⁶	0 ⁸	1 ⁷

<i>b</i> \ <i>ac</i>	00	01	11	10
0	0 ¹	0 ²	1 ⁶	1 ⁵
1	0 ³	0 ⁴	0 ⁸	1 ⁷

<i>c</i> \ <i>ab</i>	00	01	11	10
0	0 ¹	0 ³	1 ⁷	1 ⁵
1	0 ²	0 ⁴	0 ⁸	1 ⁶

Przykład 1 – minimalizacja

Minimalna postać koniunkcyjna

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0	0	0	0	0
1	1	1	0	1

a	b	c
0	0	0
0	0	1
0	1	1
0	1	0

a

a	b	c
0	1	1
1	1	1

$\bar{b} + \bar{c}$

$$z = a(\bar{b} + \bar{c})$$

Minimalna postać dysjunkcyjna

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0	0	0	0	0
1	1	1	0	1

a	b	c
1	0	0
1	0	1

$a\bar{b}$

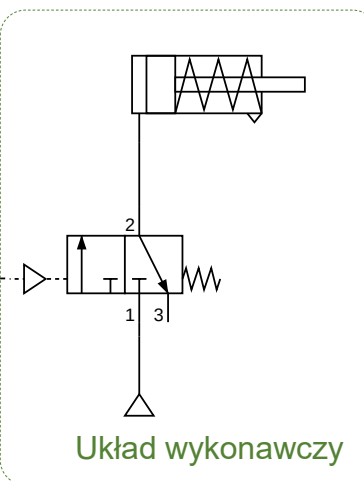
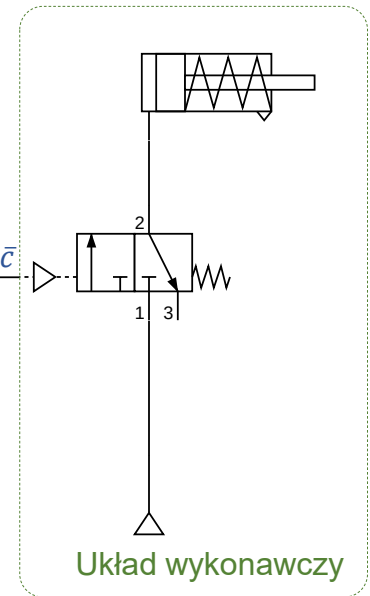
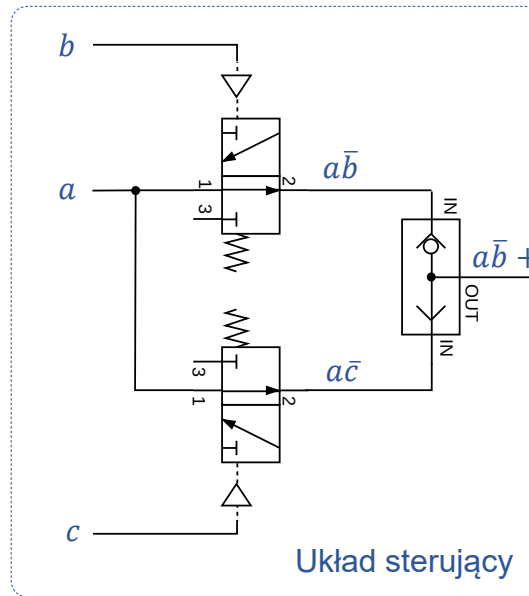
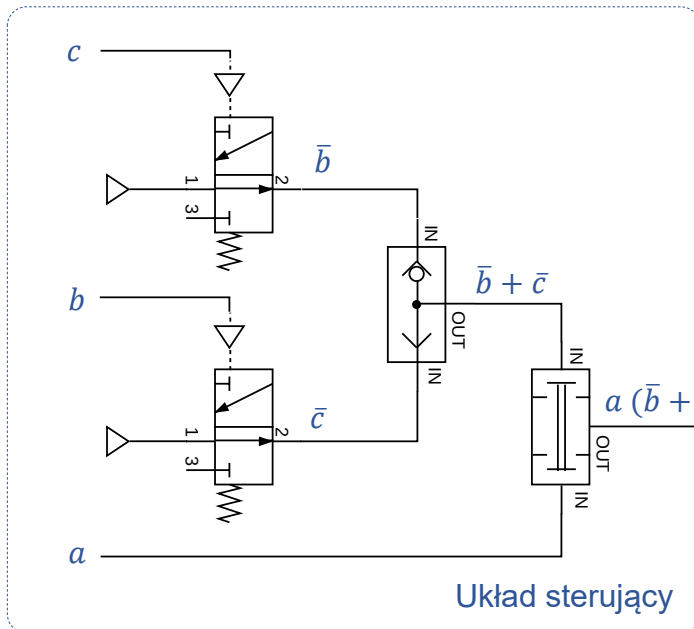
a	b	c
1	0	0
1	1	0

$a\bar{c}$

$$z = a\bar{b} + a\bar{c}$$

Układ sterowania zwrotnicą

$$z = a\bar{b} + a\bar{c}$$

$$z = a(\bar{b} + \bar{c})$$

Przykład 2 – konstrukcja tablic Karnaugh

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>z</i> ₁	<i>z</i> ₂
0	0	0	0	1
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	0	0
1	0	0	1	–
1	0	1	1	–
1	1	0	1	–
1	1	1	0	0

*Funkcja z*₁

<i>a</i> \ <i>bc</i>	00	01	11	10
0	0	0	0	0
1	1	1	0	1

*Funkcja z*₂

<i>a</i> \ <i>bc</i>	00	01	11	10
0	1	1	0	1
1	–	–	0	–

Przykład 2 – minimalizacja

Minimalna postać funkcji z_1 (jak w przykładzie 1)

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0	0	0	0	0
1	1	1	0	1

koniunkcyjna: $z_1 = a(\bar{b} + \bar{c})$

dysjunkcyjna: $z_1 = a\bar{b} + a\bar{c}$

Minimalna postać funkcji z_2

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0	1	1	0	1
1	—	—	0	—

a	b	c
0	1	1
1	1	1

koniunkcyjna:

$$z_2 = \bar{b} \bar{c}$$

$a \backslash bc$	00	01	11	10
0	1	1	0	1
1	—	—	0	—

a	b	c
0	0	0
0	0	1
1	0	0
1	0	1

a	b	c
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	0

dysjunkcyjna:

$$z_2 = \bar{b} + \bar{c}$$